

Mojca Krevel

Postmoderni Angst in zen budizem v *A Tale for the Time Being* Ruth Ozeki

Ključne besede: *A Tale for the Time Being*, bitje-čas, književnost, objektivno nasilje, Ruth Ozeki, postmoderna, sebstvo, subjektivno nasilje, zen budizem

DOI: 10.4312/ars.12.1.56-72

1 Izhodišča¹

V prispevku, ki je primarno literarnoanalitičen, k problematiki nasilja pristopamo z vidika objektivnega oziroma systemskega nasilja, kot ga opredelujeta Etienne Balibar (2004) in Slavoj Žižek (2007), torej nevidnega nasilja, ki je inherentno postindustrijskemu kapitalizmu in ki pogojuje ter legitimizira vse druge oblike nasilja.² A čeprav so v romanu *A Tale for the Time Being*³ (2013) japonsko-ameriške pisateljice Ruth Ozeki najrazličnejše oblike določljivega, subjektivnega nasilja eno glavnih gibal zgodbe, se v analizi ne bomo osredotočili na iskanje in vrednotenje kavzalnih povezav med nasilnimi dejanji v zgodbi ter sedanjimi družbeno-zgodovinskimi razmerami, kot jih reflektirata Balibar in Žižek. Pod drobnogled bomo vzeli objektivno oziroma systemsko nasilje, in sicer njegovo manj očitno obliko v globalnih digitaliziranih resničnostih, na katero v pripovedi, ki je trdno zasidrana v aktualnih družbenih resničnostih, v besedilu romana opozarja osrednja vloga eksplicitno izpostavljenih zenbudističnih nauk. Gre za nasilje, ki ga povzroča ontološka nezdružljivost še vedno prevladujočega dualističnega koncepta jaza in družbeno-ekonomskih razmer, ki jih ustvarja postmoderna paradigma.⁴ Najočitnejša posledica tovrstnega nasilja

1 Prispevek je nastal v okviru raziskovalnega programa P6-0265, ki ga je sofinancirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

2 Žižek (2007, 7–8) vzpostavi triado subjektivnega, simbolnega in systemskega nasilja – zadnji obliki, podobno kot Balibar, opredeli kot objektivno nasilje. Subjektivno nasilje je konkretno fizično in psihično nasilje, ki ga izvaja določljiv izvajalec. Simbolno nasilje je inherentno jeziku, systemsko pa se vzpostavlja kot posledica aktualnih družbenih, političnih in ekonomskih sistemov. To nasilje je nevidno in anonimno, vzdržuje pa stanje, katerega kršitev je subjektivno nasilje. Fizični napadi na migrante, denimo, so primer subjektivnega fizičnega nasilja, ki ga kot takega prepoznavamo v razmerah, zaradi katerih je določen del prebivalstva prisiljen iskati znosnejše življenjske razmere drugod.

3 Naslov romana je večpomenski, za namen tega prispevka pa zadoščata možnosti prevoda kot »pripoved za zdaj(šnji trenutek)« in »pripoved za bitje-čas«.

4 Te pogoje za zdaj določajo mehanizmi postindustrijskega kapitalizma – to pa jim omogoča prav

je vsesplošno nezadovoljstvo z obstoječim stanjem in iskanje možnosti nadzora nad lastnim življenjem, ki v benigni obliki poganja industrijo priročnikov za samopomoč, dietnih pripravkov, lepotne kirurgije itd.; botruje pa, denimo, tudi bolj zaskrbljujoči epidemiji najrazličnejših anksioznih in depresivnih motenj v zadnjih dveh desetletjih (cf. Dowbiggin, 2009, 429; Whitaker, 2010, 3–11).

Na področjih teoretične psihologije in filozofije subjekta je v preteklih dveh desetletjih vedno bolj izpostavljena potreba po razvoju modela sebstva, ki bi omogočal učinkovitejše prilagajanje izzivom globalizacije in digitalizacije (Hoffman in dr., 2008, 10). Najbolj znanim modelom nedualističnega jaza, ki upoštevajo tudi sodobno razumevanje sebstva kot družbene konstrukcije (cf. Gaskins, 1999; Hoffman in dr., 2008), je skupno to, da so konceptualno blizu zenbudističnemu načelu nesebstva.⁵ S tega stališča lahko *A Tale for the Time Being* interpretiramo kot literarno študijo primera, kako se lahko posameznice in posamezniki s ponotranjanjem zenbudističnih načel bolje prilagajajo aktualnim družbeno-zgodovinskim razmeram oziroma jim te niso več vir eksistencialnih frustracij in travm.

Izhodišče naše presoje relevantnosti sporočila romana Ruth Ozeki je predpostavka, da je to sporočilo s stališča modela, ki ga predlaga za posameznikovo sprejemanje obstoja v okviru postmodernih družb, smiselno obravnavati le, če konceptualni okvir, ki ga to sporočilo predvideva, ustreza strukturi postmoderne resničnosti in subjekta. V nadaljevanju bomo zato najprej začrtali vzporednice med metafizičnimi značilnostmi postmoderne dobe ter zenbudističnim razumevanjem obstoja. Sledila bo analiza tega, kako implementacija zenbudističnih načel v dogajanje, ki ga predstavlja pripoved romana, učinkuje na sprejemanje travmatičnih situacij, kako se junaki nanje odzivajo in kako to pripomore k njihovi pozitivnejši izkušnji svetov, v katerih so. V sklepnem delu bomo rezultate ovrednotili s stališča dejanskih sodobnih družbenih, političnih in ekonomskih resničnosti.

2 Resničnost in subjekt v postmoderni paradigmi

Za zaris konceptualnega okvirja postmoderne dobe bomo uporabili pojmovni instrumentarij Jeana Baudrillarda. Njegova osnovna postulata hiperresničnost in fraktalni subjekt zajemata opažanja najvplivnejših teoretikov postmoderne (cf. Krevel, 2016, 175), hkrati pa temeljita na naravi in vlogi medijev v družbah poznega kapitalizma.

vzdrževanje omenjene dihotomije.

5 Če ni navedeno drugače, slovenske prevode relevantnih terminov iz zenbudističnih besedil povzeman po Milčinski, 2003.

Glavni razlog za preoblikovanje načela resničnosti, ki zaznamuje nastop postmoderne dobe, je pospešeno širjenje elektronskih medijev in posledično njihova vseprisotnost, kar vodi k postopni digitalizaciji družb. Resničnost naših čutnih zaznav in razumevanje našega okolja pogojujejo sistemi digitalno kodiranih informacij, ki se ne nanašajo na nič konkretnega: so algoritem, ki vsebuje možnost sporočila. Hiperresničnost je sestavljena iz »matric, spominskih bank in komandnih modulov« (Baudrillard, 2004, 366);⁶ lahko bi jo opisali kot sistem, ki ga je mogoče ustvariti iz razpoložljivih informacij, kar pomeni, da vse resničnosti obstajajo istočasno kot možnosti. Zaradi nenehnega priliva novih informacij so hiperresničnosti povsem fluidne, medsebojno povezljive in zamenljive.

Opisani premiki na ravni resničnosti se odražajo tudi v preoblikovanju koncepta subjekta v novih družbeno-zgodovinskih razmerah. V paradigmi postindustrijskega kapitalizma potrošniški predmeti izgubijo funkcionalno vrednost in obstajajo kot znaki, ki se združujejo v dinamične znakovne mreže postmoderne subjektivnosti. Ker izbiramo iz skupnega nabora znakov, je takšna subjektivnost »fraktalna [...], neskončno deljiva in nedeljiva, zaprta vase in obsojena na večno identiteto« (Baudrillard, 2011, 64). Postmoderni subjekt je »subjekt brez drugega« (ibid.), vzpostavlja se kot množstvo potencialnih postavitev skupnega nabora osnovnih gradnikov. Kar dojemamo kot *jaz*, je torej možna različica identitete v trenutku opazovanja.

3 Resničnost in subjekt v paradigmi zen budizma

A Tale for the Time Being eksplicitno določajo nauki, ki jih najdemo v temeljnem delu Dogeno Zendžija Šobogeno iz 13. stoletja.⁷ Posebnost njegove šole je, da razsvetljenje kot izkušnjo prave narave resničnosti razume kot lastnost, ki je vedno že prisotna. A to izvorno stanje razsvetljenja zakrivajo koncepti, ki sicer lajšajo vsakdanje delovanje, hkrati pa so v osnovi zablode, saj sebstvo objektivizirajo in s tem ločijo od resničnosti (Giles, 1993, 185–186). Tako sebstvo je podvrženo »hrepenenju, prizadevanjem ali žeji« (Gaskins, 1999, 206), ki so v jedru človekovega trpljenja. K izvornemu razsvetljenemu umu, ki je temelj harmoničnega bivanja, se lahko vrnemo le tako, da odstranimo koncept ločenega, esencialnega jaza in s tem vse druge konceptualizacije. Na ta način pridemo v stik s prirojeno Budovo naravo, ki je po Dogenu zgolj praznina, nestalnost in neskončno nastajanje (cf. Dumoulin, 2005, 82, 85).

Praznina (śūnyatā) je to, kar ostane, ko odstranimo označevanje in vse z njim povezane mentalne procese. Stanje praznine je hkrati tudi stanje polnosti potencialnih

6 Vse navedke iz del, ki niso prevedena v slovenščino, sem za potrebe tega prispevka v slovenščino prevedla sama.

7 Ruth Ozeki je bila leta 2010 posvečena v svečenico Dogenove šole.

opcij. Kot tako predvideva načelno prepletenost vseh stvari: v kontekstu praznine je vse izvorno eno (Suzuki, 2011, 51). Po odstranitvi konceptualizacij (ravnanja) posameznika ne določa več položaj, v katerem se znajde, saj v stanju praznine posameznik ni ločen od situacije, ampak *je* situacija, se pravi »konfiguracija potencialnosti v danem trenutku« (Gaskins, 1999, 209).

Načelo nestalnosti (*mujō*) predvideva, da se vse nenehno spreminja. Vsak trenutek je drugačen izraz univerzalne zenovske narave, zato lahko nestalnost razumemo tudi kot izraz (prostorskega) načela praznine na časovni osi. Dogenova trditev, da je »nestalnost sama po sebi Budova narava« (Dogen, 2002, 76), nakazuje, da je obstoj vsega niz brezkončnih nastajanj ter da sta bitje in čas istoznačna. Bitje-čas⁸ (*uji*) je tudi temeljna kategorija Dogenove metafizike. Opisuje bivanje v nenehnem toku nastajanj, v katerih so vsa bitja povezana kot trenutki v času, hkrati pa obstajajo kot posamezni trenutki časa (Ozeki, 2013, 259). Ti trenutni izrazi potencialnosti kažejo na vseobsegajočo razsežnost Budove narave, ki jo lahko dojamemo le tako, da se osredotočimo na vsak trenutek posebej in tako obstajamo v zdajšnjem trenutku. S tem se hkrati povsem zavedamo tudi vseh drugih (možnih) trenutkov in smo eno z vsem drugim. Takšno stanje dosežemo z izvajanjem zenbudistične meditacije *zazen*.

Ker se vse nenehno spreminja in je v svojem bistvu eno, sebstvo kot ločena esencialna entiteta ne more obstajati. Kar zaznavamo kot *jaz*, je le niz spreminjajočih se konfiguracij potencialnosti, ki so povsem odvisne od konteksta (Gaskins, 1999, 206). Ideja zaokroženega, od okolice ločenega sebstva je zgolj iluzija, zaradi katere smo v nenehnem trenju z okolico. Predpogoj za izkušnjo razsvetljenja kot pogoja za harmoničen obstoj je opustitev koncepta jaza in realizacija načela nesebstva (*anattā*) kot stanja praznine, ki se vzpostavi po odstranitvi zablod o sebstvu, ter hkrati stanja polnosti potencialnih opcij.

Zdaj so že razvidne vzporednice med zenbudističnim kozmosom in Baudrillardovim hiperresničnim: v obeh primerih vse resničnosti obstajajo istočasno kot možnosti, katerih realizacija je odvisna od trenutnih kontekstov. V zen budizmu se tak model resničnosti vzpostavlja prek nesebstva kot »fluidnega, spreminjajočega se jaza« (Hoffman in dr., 2008, 16). Ta je hkrati trenutni izraz skupka fenomenov, povezljivih v okviru specifičnega konteksta, in množstvo vseh možnih izrazov vseh možnih fenomenov. Kot tako načelo nesebstva ustreza Baudrillardovemu konceptu fraktalnega subjekta: fluidnega in nenehno spreminjajočega se sistema informacij, ki je hkrati množstvo vseh sistemov, ki jih je mogoče sestaviti iz vseh posredovanih podatkov. Zenbudistični pristop se potemtakem zdi ustrezno izhodišče za razmislek o modelu

8 Izraz povzemam iz slovenskega prevoda nekaterih poglavij Dogenovega Šobogenca iz l. 2009 (prev. Amalietti, P.).

jaza onkraj mehanizmov, ki sistemsko vzpostavljajo in izkoriščajo postmoderni *Angst* – razmislek, ki ga med drugim ponuja trenutno zadnji roman Ruth Ozeki.

4 Pripoved in njena bitja

V romanu *A Tale for the Time Being* se izmenjujeta prvoosebna dnevniška pripoved šestnajstletne Nao iz Tokia in tretjeosebna pripoved pisateljice Ruth, ki živi na odročnem kanadskem otoku. Nekega dne Ruth na obali najde škatlo za malico, najverjetneje del naplavin, ki so jih z Japonske nosili tokovi po cunamiju leta 2011. V njej najde Naojin dnevnik v angleščini, staro uro, snop pisem v japonščini in zdelan zvežčič, popisan v francoščini. Ruth takoj prične brati dnevnik, ki, kot Nao opozori že na začetku, popisuje dekletove zadnje dni na Zemlji. Toda pred načrtovanim samomorom zaradi nemogočih razmer doma in v šoli želi Nao zapisati zgodbo svoje prababice Jiko, radikalne feministke, ki je po sinovi smrti postala zenbudistična nuna. Ruth hoče na vsak način izvedeti, kako se Naojina zgodba konča, in začne raziskovati, kaj se je zgodilo njej in njeni družini.

Tako naslov kot epigraf⁹ in prvi stavek romana¹⁰ sporočajo, da bodo glavni liki, dogodki in svetovi v romanu služili preverbi pomena Dogenovega koncepta bitja-časa v aktualnih razmerah. Koncept združuje zenbudistično razumevanje časa kot sosledja povezanih trenutkov in nesebstva kot množstva vseh potencialnih sebstev v vseh potencialnih kontekstih. Kot temeljni postulat bitja-časa se tako izpostavlja povezanost in soodvisnost vsega bivajočega v vseh prostorih in časih, kar hkrati pogojuje tudi nestalno naravo obstoja. V nadaljevanju bomo z analizo ključnih premikov v smeri opolnomočenja glavnih likov, ki jih v romanu sprožijo nauki zen budizma, pokazali, da Ozeki izpostavi prav zavest o povezanosti na vseh ravneh kot ključ do aktivnejše participacije v svetu in posledično kvalitetnejše izkušnje družbeno-zgodovinske resničnosti, v kateri živimo.

4.1 Nao

Ni naključje, da je dekletovo ime enakozvočnica angleške besede *now*, ki pomeni *zdaj*. Tudi Nao se vseskozi sprašuje o pomenu svojega imena, kar se simbolno nanaša na eno od vodilnih tem romana: kako postati *zdaj* in kaj to pomeni.

Naojine težave se začnejo, ko oče izgubi službo računalniškega programerja v Silicijevi dolini in se je družina po skoraj desetih letih prisiljena vrniti v Tokio. Nao, ki je otroštvo preživela med kalifornijskimi premožneži in ki se čuti Američanka, se

9 Epigraf navaja prvi odstavek enajstega (v slovenskem prevodu šestnajstega) poglavja Šobogenca z naslovom »Bitje-čas« (Dogen, 2002, 47; Dogen, 2009, 137).

10 »Živjo! Jaz sem Nao in sem bitje-čas« (3).

znajde v zaniknem stanovanju v eni revnejših tokijskih četrti. Japonsščino obvlada le za silo, lokalne navade so ji povsem tuje. V primerjavi z vrstniki se sama sebi zdi orjaška in okorna. V šoli, kjer jo tako učenci kot učitelji zaznavajo kot tujko, je izpostavljena fizičnemu, psihičnemu, verbalnemu in spletnemu trpinčenju. Ameriški prijatelji se hitro naveličajo dopisovanja in pogovorov prek spleta, samomorilni oče in depresivna mati pa sta tako zaposlena z lastnimi težavami, da sploh ne opazita hčerine stiske. Nao se počuti zapuščena, ranljiva in prestrašena, saj sprevidi, da v njenem življenju ni več človeka, »na katerega bi lahko računala, da bo pazil name« (74). Ko kmalu po očetovem prvem poskusu samomora mati na hčerinem telesu odkrije brazgotine ran, ki so ji jih zadali sošolci, se starša odločita, da jo čez poletje pošljeta k Jiko v njen tempelj.

Jiko ima v romanu vlogo tradicionalne zenbudistične učiteljice. Letom in odmaknjenemu življenju navkljub se živahno zanima za dogajanje v svetu in zna pravnikinji starodavne nauke približati tako, da so dekletu blizu. Ker je digitalno pismena, postane tista, na katero lahko Nao vedno računa. Jikojini nauki temeljijo na treh osnovnih postulatih zen budizma, ki Nao omogočijo tvorno reševanje težav: na »nedvojni naravi obstoja« (Ozeki, 2013, 194), na pomembnosti vsakega trenutka in na izvajanju zazena kot načina za dojemanje prvih dveh postulatov.

Nedvojna narava obstoja se nanaša na glavne značilnosti načela praznine ter predvideva povezanost in medsebojno odvisnost vsega prek prostorov in časov, kar narekuje, da vse, kar obstaja, sprejemamo brez predsodkov, z naklonjenostjo in s spoštovanjem. Pozitivni učinki takšnega pristopa se izkažejo že takoj po Naojinem prihodu v tempelj, ko jo Jiko povabi na skupno kopanje. Nao je živčna zaradi brazgotin, poleg drobne nune se v kadi počuti kot »gol nilski konj« (165). A nič ne kaže, da bi Jiko karkoli opazila. Zaradi njene umirjene sproščenosti se tudi Nao kmalu sprosti in začne naklonjeno opazovati starko. S pogledom potuje po njenem telesu in ugotavlja, da je videti »deloma kot duh, deloma kot otrok, deloma kot dekle, deloma kot seksi ženska in deloma kot čarovnica, vse obenem. Vse starosti in stopnje, združene v enem ženskem bitju-času« (166).

Temeljno sporočilo Naojinega opažanja je paradigmatično za Jikojine nasvete in dejanja v vsem romanu. Najbolj temeljito in poglobljeno lekcijo o nedvojni naravi obstoja dobi Nao na dan, ko si z Jiko privoščita piknik na plaži. Na poti iz trgovine jima pot zaprejo dekleta iz lokalne tolpe. Nao skuša odvreči Jiko stran, toda starka se ustavi, si jih pozorno ogleda in se jim globoko prikloni. Dekleta so najprej zmedena, potem pa vrnejo priklon in ju spustijo mimo. S spoštljivim pristopom in naklonjenostjo Jiko ustvari situacijo spoštovanja in sprejemanja. V nadaljevanju se Nao na zelo podoben način sooči s svojimi mučitelji (cf. 288). Ko prispeta na plažo, Jiko Nao predlaga, naj premikasti val. Dekle na vso moč udriha po vodi, a valovi so močnejši. Vsakič znova

jo prevrnejo in potegnejo s seboj, s čimer dekle postane del valovanja: ni istovetna z valovi, ni pa tudi ločena od njih. Na ta način Nao v praksi izkusi medsebojno povezanost in soodvisnost vsega. Pozneje se Nao smeje deskarjem, ki so enkrat nad, enkrat pod vodo, in Jiko pripomni, da sta *nad* in *pod* ista stvar, saj ko nad pogleda gor, je nad pod, in nasprotno (39). S tem Nao opozori, da je vse stvar perspektive in konteksta ter zato vedno hkrati obstaja tudi kot vse drugo.

Ko govori o drugem temeljnem načelu zen budizma, nestalnosti, Jiko opozarja zlasti na različne vidike bitja-časa, ki poudarjajo ključnost vsakega trenutka oziroma pomen zdajšnjega trenutka. Nao tako prvič v življenju izkusi, kaj pomeni njeno ime, ko med obredom za praznik Obon, ki ga v templju pripravijo v čast obiskovalcev iz dežele mrtvih, igra na boben. »Ko tolčeš po bobnu, [...] je vsa tvoja pozornost usmerjena na kot britev oster rob med tišino in hrupom« (238). Z bobnanjem dekle *zdaj* izkusi kot enost časa in bitja ter kaj, metaforično, pomeni biti Nao. Eksistenco dojame kot niz povezanih, a ločenih trenutkov, ki so »bitje-čas. Zvok in nezvok« (238).

V času praznika Obon sreča duha Jikojinega sina Harukija, ki je kot kamikaza umrl proti koncu druge svetovne vojne. Ko Nao bere pisma, ki jih je pošiljal materi (vedoč, da jih nadrejeni prebirajo), jo povsem prevzame, da je prastric kljub trpinčenju, ki ga je prestajal, uresničil svoje herojsko poslanstvo. Tako kot on se pozneje tudi sama skozi najtežje trenutke prebije tako, da se umakne v zazensko stanje miselnega odklopa. Pozneje, ko prebere njegov skrivni dnevnik in izve, da je letalo namesto v sovražno ladjo usmeril v valove, se zave ključne pomembnosti vsakega trenutka za usodo celotnega kozmosa. Trenutek, v katerem je Haruki spremenil smer poleta, ni bil odločilen le za življenje vojakov na ladji nasprotnikov, ampak tudi za njihove družine in prijatelje. Ta trenutek je zaznamoval vse njihove preteklosti in vse njihove prihodnosti ter posledično ustroj vsega sveta. Povezava s prastricem povzroči, da se tudi Nao začne osredotočati na vsak trenutek in s tem uzavešča pomen vsakega svojega trenutka, kar je mogoče šele, ko obstaja v zdajšnjem trenutku, se pravi v stanju neskončnih potencialnosti.

Tega stanja se zave po dolgotrajnem rednem izvajanju meditacije zazen, ki jo Jiko dekletu opiše kot supermoč, ki jo mora usvojiti (176). Zazen izvajamo v posebni drži, ki zaradi neudobnosti izvajalca prisili, da se zave svoje telesnosti. Ko se osredotoči na dihanje, se izvajalec postopoma odvrne od vseh misli, doseže stanje praznine ter izkusi povezanost vsega in z vsem. Ko Nao osvoji zazen, z začudenjem opazi, da je nadležni komarji ne motijo več. Njeno telo se ne odziva več na njihove pike, občutek ima, kot da med njo in komarji ni več razlike, da je njena kri njihova kri (204). Proti koncu poletja je Nao psihično in fizično močnejša, vrneta se ji samozavest in občutek, da sprejema svojo udeležnost v življenju.

Ko se začne šola, se Nao pod vtisom prastričeve vedoželjnosti in junaštva odloči bolj potruditi ter začne dobivati boljše ocene. Sošolci jo po »pogrebu«, ki so ji ga pripravili pred počitnicami (106–107), pustijo pri miru, vsak dan izvaja zazen in si po telefonu izmenjuje sporočila z Jiko. A ta relativna idila ne traja dolgo. Zaradi boljšega počutja Nao po skoraj letu dni sredi pouka spet dobi menstruacijo. Ko se gre očedit v toaletne prostore, jo tam napade skupina sošolk in sošolcev, ki jo podrejo na tla. Nanjo porinejo najšibkejšega dečka, da bi jo posilil, dogajanje pa snemajo na prenosne telefone. Nao se s pomočjo zazena povsem odklopi in zgolj nepremično leži. Njeni mučitelji se prestrašijo in pobegnejo z okrvavljenimi hlačkami. Posnetek napada je že isti večer objavljen na spletu, njene hlačke pa so na spletni dražbi. Nao neha hoditi v šolo in dneve preživlja po kavarnah. Njen oče spet poskuša storiti samomor in Nao ga najde. Ko ga reševalci odpeljejo, opazi, da je oče, preden se je najedel tablet, gledal spletno stran, kjer so na dražbi ponujali njene hlačke.

V najljubši kavarni se spoprijatelji z natakario Babette, ki jo spodbudi, naj se začne prodajati moškimi. Spet je povsem osamljena, čas z Jiko je le še oddaljen spomin, odloči se storiti samomor. Toda še prej želi po vzoru svojega junaškega prastrica narediti nekaj pomembnega, kar bo dalo smisel njenim zadnjim dnevem na Zemlji. Kupi si dnevnik: beli listi so vstavljeni med platnice Proustovega *Iskanja izgubljenega časa*. V njem namerava popisati Jikojino zgodbo, da bi z njo »opolnomočila ženske« (6). Pozneje sicer doda, da piše le zato, ker ima Jiko rada in noče, da bi bila pozabljena (26). To, da v dnevniku bolj kot o Jiko piše o sebi, je razumljivo, saj sta zaradi globoke povezanosti del istega konteksta. Prav ta povezanost botruje tudi povezavi med Nao in prihodnjo bralko njenega dnevnika, osebo, ki jo Nao naslavlja s *ti* in do katere čuti prijateljstvo. Ob zgodbi se izkaže, da že samo dejanje posredovanja zgodbe o osebi, ki jo ima rada in s katero se čuti povezana, vzpostavi nove povezave in kontekste, ki dejansko prispevajo k opolnomočenju bralke njenega dnevnika.

Nekega dne Nao med seksom z zelo grobo stranko dobi SMS. Prepričana je, da ga je poslala Jiko, zato se nasilnežu upre in pobegne. V sporočilu piše, da Jiko umira in naj takoj pripotuje v tempelj. Nao odhiti domov, kjer na vratih sreča očeta, ki se očitno spet namerava ubiti. Nao molči in se sama z vlakom odpelje proti prababičinemu templju. Ko v zgodnjih jutranjih urah čaka na avtobus, se zave, da je povsem sama na svetu in da vsi, ki jih ima rada, umirajo ali so že mrtvi. Sramuje se svojega življenja, tudi v pisanju ne vidi več nobenega smisla. »Kaže, da je to to,« reče. »Takšen je torej zdaj« (341). V tem trenutku je ves izgubljeni čas najden; to je trenutek neskončnih možnih kontekstov.

4.2 Ruth

Tudi Ruth se zaveda simboličnega pomena svojega imena: zlasti japonske izgovorjave *rutsu*, kar pomeni: oseba, ki je *odsotna*, ki *ni doma*. Ko na začetku romana najde Naojin dnevnik, je zagrenjena in ujeta v eksistencialni slepi ulici. Nikakor se ne more navaditi na življenje na odročnem otoku, kamor se je zaradi moževih težav z zdravjem preselila iz New Yorka. V divjini se tudi po petnajstih letih počuti izgubljena, pogreša urbano pokrajino, kjer bi se lahko »umestila v človeški čas in zgodovino« (61). Že leta si neuspešno prizadeva napisati materino biografijo, občutek ima, da življenje teče mimo nje. Na živce ji gredo zvedavi domačini; kolikor je mogoče, se izogiba neposrednim stikom z njimi. Dneve preživlja z brskanjem po spletu, ki pa jo zaradi slabe povezave večino časa spravlja v obup. Ker velikokrat kaj pozabi, jo zelo skrbi, da ima, tako kot njena mati, Alzheimerjevo bolezen.

Ko prvič drži v rokah Naojin dnevnik, se ji zazdi, da čuti dekletovo prisotnost. Ko prebere prvih nekaj strani, jo prevzame neustavljiva želja, da bi dekletu pomagala. Čuti se intimno povezana z njo, kot bi se je Nao prek dnevnika dotaknila skozi čas. Zanimanje za dekletu predrami Ruth iz mrtvila, dneve posveti iskanju dekleta in njene družine, raziskovanju dogodkov, ljudi in krajev, ki jih dekletu omenja, ter študiju Dogenovih nauk. Narava informacij, ki jih išče, jo prisili, da spletno iskanje razširi z navezovanjem osebnih stikov in sčasoma ustvari mrežo poznanstev tako z domačini kot s tujci. Ko se poveže z Nao in njenimi trenutki ter se seznanji z Dogenovim razumevanjem časa, se Ruth zavestno odloči, da se ne bo več mučila z biografijo, ampak se aktivno preda novi situaciji.

Takrat začne sanjati o Jiko: ko postane del Naojinega konteksta, je Jiko tudi njena učiteljica, in prva lekcija se nanaša na nedvojno naravo vsega. V Ruthinih sanjah nuna piše e-pismo, v katerem razlaga, zakaj sta *nad* in *pod* ista stvar, o čemer Ruth – na svoje veliko presenečenje – bere nekaj dni pozneje v dekletovem opisu piknika na plaži. Sanje po eni strani okrepijo Ruthin občutek povezanosti z dekletom prek časa in prostora, po drugi pa pripomorejo, da postopno spozna, kako so dogodki, zaradi katerih se ji zdi, da izgublja pamet,¹¹ povsem smiselni, če jih pogleda z drugačnega zornega kota. Druge sanje so lekcija o praznini in izgubi jaza, kar je Ruthin največji strah. Ruth si v sanjah nadene Jikojina očala in svet okoli nje se spremeni v brezoblični madež, kjer izkusi občutek »nebitja« (122). Po začetnem paničnem odzivu se preda »objemu rok časa« (123) in se naslednje jutro zbudi povsem umirjena, zadovoljna in spočita.

Ko Ruth v dnevniku prebere Naojin opis zazena kot stanja, v katerem se prebudi um in kjer se počutiš doma, se zaradi strahu pred tem, da jo um zapušča, takoj odloči

11 Npr. izginjanje in pojavljanje besedila v dnevniku ali prisotnost Harukijevega skrivnega dnevnika v škatli za malico.

poskusiti zazen. Vendar pri izvajanju meditacije ni posebej uspešna, saj večinoma zadrema. Neuspešni poskusi jo spravljajo v obup – namesto da bi se njen nekam zaspani um končno zbudil, se dogaja prav nasprotno. Občutek, da je doma, ki ga sicer tu in tam začuti, ji ni prav nič všeč, saj je predpogoj za ta občutek popolna izključitev uma, ki pa ga Ruth razume kot svoje bistvo.

Ko prebere Naojin zapis o izkušnji zdajšnjega trenutka na avtobusni postaji, zgrožena ugotovi, da so vse preostale strani prazne, čeprav je bil dnevnik, ko ga je našla, popisan do konca. Tisto noč jo sanje najprej ponesejo nekam, kjer se »zvoki spajajo in ločujejo, zlivajo in spreminjajo«, kjer se zlogi »nočejo razpršiti v tišino in se grmadijo v kup zvoka, [...] kjer se pomeni spreminjajo v kakofonijo« (348). Potem jo ptič, ki se izoblikuje iz besede *vran*, popelje v park v Tokiu, kjer Naojin oče čaka na tovariše, s katerimi je dogovorjen za skupinski samomor. Sede k njemu, mu razloži, da Jiko umira in da namerava Nao storiti samomor, ter ga prepriča, naj ji pomaga, s čimer prepreči njegov samomor. Z opisom težav, ki jih ima s spletom, mu da idejo za program, s katerim lahko pomaga hčerki. Nato jo vran popelje v Jikojin tempelj, kjer v škatlo nad oltarjem položi Harukijev skrivni dnevnik, ki Nao omogoči spoznanje, da je vsak trenutek ključen za ves kozmos.

Naslednje jutro Ruth ugotovi, da je dnevnik spet popisan do konca. Iz preostalih strani izve, da je oče našel Nao na avtobusni postaji in da sta se skupaj poslovila od Jiko. Starkino zadnje sporočilo vnuku in pravnukinji je, naj živita »[z]a zdaj« (362), kar se oba odločita upoštevati. Pred odhodom deklice najde prastričev skrivni dnevnik, ki ga pozneje prebira skupaj z očetom. Na koncu dnevnika deklica zatrdi, da nikogar več ne sovraži. Želi si postati pisateljica – za začetek namerava zapisati Jikojino zgodbo.

Ko prebira zadnje strani dnevnika, Ruth dobi e-pismo nekdanjega psihiatra Naojinega očeta, ki piše, da je oče razvil dva programa za odstranjevanje vsebin z mnogoterih spletnih svetov. Programa sta mu omogočila, da je s spleta odstranil vse o Nao in ustanovil uspešno podjetje. Nao se je zakopala v študij in dobila štipendijo za šolanje v Kanadi, kjer je zelo uspešna.

Konec Naojine zgodbe, Jikojini nauki in moževa razlaga nelogičnih dogodkov z načeli kvantne mehanike¹² Ruth prepričajo, da je vsak dogodek stvar perspektive in konteksta v danem trenutku ter da se mora osredotočiti na vsak trenutek, kakršen je. Takšno stališče v osnovi predvideva tvornost in sodelovanje v danem trenutku, po drugi strani pa pomeni opustitev jaza. S tem Ruthini strahovi, da izgublja razum, postanejo brezpredmetni. Šele zdaj lahko dojame pomen zazena ter občuti olajšanje, ko pozabi *jaz* in »zgolj srečno ždi kot del neskončnega kvantnega spektra« (398). Njene

12 Za oris konceptualne ustreznosti med osnovnimi načeli kvantne mehanike in ontološkimi značilnostmi postmoderne dobe glej Krevel, 2016, 185–187.

zadnje besede v romanu so odgovor na moževo vprašanje, ali je srečna: »Ja, mislim, da sem. Vsaj za zdaj« (401).

5 Roman in postmoderna paradigma: pot iz diktature informacijske entropije

S stališča zen budizma je zadovoljstvo glavnih junakov na koncu romana rezultat njihovega spoznanja, da so vsa bitja povezana ne glede na prostor in čas. To spoznanje povzroči, da sebe ne dojemajo več kot samostojno entiteto, ki se vzpostavlja v nasprotju z okoljem kot drugostjo, ampak kot to okolje samo, kar jim omogoča, da sodelujejo v danem trenutku. Tak izid omogoči Naojina odločitev, da začne pisati dnevnik. Pisanje, ki ga spodbudi ljubeča povezava s prababico, dekle poveže s potencialno bralko ali bralcem in tako ustvari svet (tiste) Ruth, ki najde dnevnik. Ruthina odločitev, da dnevnik prebere, ta svet umesti v Naojin kontekst in obratno.

Ko Nao na postaji doseže *zdaj* in postane odprta totaliteta možnih opcij, je ogrožen tudi Ruthin obstoj v njenem skupnem kontekstu. Če je bila Ruth do tedaj pasivna prejemnica Naojine izpovedi, mora v tem trenutku aktivno poseči v kontekst. V ta namen se mora najprej znebiti privida sebstva in preiti v stanje praznine (kar se zgodi na začetku zadnjih sanj), saj ima lahko le tako vpliv na katero koli potencialno situacijo. Njena aktivnost v nadaljevanju sanj ustvari kontekst srečnega konca za Nao, s tem pa tudi zanjo – to je zgodba, ki ponovno napolni preostale strani Naojinega dnevnika in zaključi Ruthino pripoved o njem.

V romanu Ruth pisanje eksplicitno poveže s sanjanjem, saj gre pri obeh za raziskovanje možnih resničnosti in jazov ob odsotnosti zavesti o sebi (392). Ko Ruth doseže takšno stanje, lahko ustvari oziroma *napiše* kontekst, v katerem sprejme, da sta jaz in odgovarjajoča resničnost stvar perspektive ter podvržena zakonom soodvisnosti, spremenljivosti in medsebojne povezanosti. Ko Ruth doseže svoj *zdaj* in se zgodba konteksta, ki je ta roman, konča, je srečna. Njeno pismo Nao v »Epilogu« se začne z besedami na prvi strani Naojinega dnevnika: »Sprašuješ se o meni. Sprašujem se o tebi. Kdo si in kaj počneš?« (402). To daje slutiti, da je Ruth začela sodelovati v svojih trenutkih in pisati to, kar je najverjetneje roman, ki ga beremo. Z branjem smo tudi mi postali del tega konteksta ter se prek časa in prostora povezali z Nao, Ruth, Jiko in vsemi drugimi. Naojina odločitev, da postane pisateljica, seveda ni naključna, ampak simbolizira zmožnost budističnih načel soodvisnosti, spremenljivosti in medsebojne povezanosti, da zagotovijo pozitivnejšo izkušnjo sodobnega vsakdana.

V kolikšni meri je Ozekijino razmišljanje o blagodejnem vplivu književnosti na resničnost in posameznike v njej, ki ga simbolizirajo osnovna načela zen budizma,

relevantno v kontekstu sodobnih potrošniških družb in digitalnih kultur? Njen recept za zoperstavljanje objektivnemu nasilju, ki izhaja iz simbolnega in systemskega utrjevanja dihotomije med subjektom in objektivno resničnostjo, temelji na odmiku od koncepta jaza kot *drugosti* od okolja na način ustvarjanja povezav prek prostorov in časov – kar se v dobi digitalizacije in globalizacije zdi dovolj preprosto. Mrežna povezanost in vsesplošna povezljivost sta namreč temeljni lastnosti spletnega medija, ki že dobri dve desetletji odločilno kroji naše predstave o resničnosti in njenih akterjih – tako zelo, da nas globalni dogodki, kot sta na primer 11. september, ki v romanu povsem obsede Naojinega očeta, in cunami na Japonskem, o katerem dolge ure prebira Ruth, intimno prizadenejo (cf. Kaplan, 2005, 2). Poleg tega razširjenost digitalnih medijev in specifika njihove povezljivosti omogočata elektronsko družbenost, ki povsem zabriše meje med realnimi in virtualnimi prostori, ljudmi in dogodki.

Vendar pa so dejanski učinki povezanosti, kakršno omogočajo postmoderni digitalni mediji, daleč od tistih, ki jih predvidevajo zenbudistična načela ali ki so implicitni postmodernim filozofijam. Prvotno navdušenje uporabnikov in teoretikov nad možnostmi spletnega medija, zlasti preseganje telesnosti in s tem koncepta *drugosti* (cf. Waycman, 2006, 12), se dandanes, v času spletne otroške pornografije, kibernetkega terorizma in lažnih novic, zdi skoraj smešno. V skladu z interesi globalnega korporativnega kapitala so postmoderni mediji primarno usmerjeni v masovno produkcijo potreb, ki vzdržujejo in krepijo potrošniško kulturo. Nenehna poplava podatkov o tem, kaj početi in kdo biti, ter nenehna izpostavljenost globalnim katastrofam, ki jih pojasnjujejo tisočera »alternativna dejstva«, ne povzročata zgolj zbezanosti, frustracij in travm – ker onemogočata tradicionalno umeščanje sebstva v spoznavno objektivno resničnost –, ampak tudi krepita potrebo po takšnem umeščanju prav zato, ker je resničnost, ki jo ustvarjata, nepredvidljiva, nespoznavna in ogrožujoča. Več informacij kot dobimo, manj vemo, kaj se dogaja; z informacijsko entropijo se krepijo občutki zmedenosti, jeze in ogroženosti. Porast števila mladih ljudi, ki redko ali nikoli ne stopijo iz stanovanja in dneve preživljajo za računalnikom (Agerholm, 2016), ter krepitev skrajne desnice (oboje je izrazito povezano z najrazličnejšimi oblikami določljivega subjektivnega nasilja)¹³ sta trenutno najočitnejša simptoma opisanih razmer, ki ju v tem romanu tematizira Ozeki. Ruth se na začetku izogiba neposrednemu stiku s sosedi in znanci ter najraje komunicira prek e-pošte. Dneve preživlja na spletu, kjer izgublja živce zaradi slabe povezave in izginjajočih spletnih vsebin. Tudi za Nao je splet najprej edina možnost, da ostane v stiku z ameriški prijatelji, a kmalu ugotovi, da gre le za iluzijo povezanosti, saj udeleženca spletne komunikacije nikoli nista del istega konteksta (124).

13 Od sovražnega govora in širjenja lažnih novic do fizičnih napadov na predstavnike najrazličnejših manjšin znotraj dominantne kulture.

V romanu se splet izkaže za še eno od pojavnih oblik objektivnega nasilja v družbah postindustrijskega kapitalizma, saj ni izpostavljen le kot iluzija, ki povzroča frustracije in osamljenost, ampak tudi kot poligon za grožnje in poniževanje *ad personam*, ki ga omogoča prav nekoč tako opevana demokratična narava medija. Spletno poniževanje je razlog, da se Nao in njen oče odločita storiti samomor. Reši ju Ruthina intervencija v sanjah, ki je v svojem bistvu literarna. Lahko jo interpretiramo celo kot ključ do glavne poante romana: da namreč književnost lahko izkušnjo sodobnega vsakdana bistveno izboljša prav zato, ker njena vloga in delovanje v postmodernih družbah ustrezata temeljnemu načelu zen budizma. Za razliko od spleta namreč književnost po svoji naravi povezuje prek prostorov in časov, saj lahko z njeno pomočjo izkusimo različne potencialne kontekste. Na ta način nam književnost omogoča lastno izkušanje najrazličnejših primerov *drugosti*, s čimer se razvodeni in relativizira pomen koncepta, na katerem temelji objektivno nasilje, ki ga skozi literarno analizo romana *A Tale for the Time Being* Ruth Ozeki obravnavamo v prispevku.

6 Nekaj zaključnih misli

V študiji smo se osredotočili na enega od manj očitnih vidikov objektivnega nasilja, ki ga vzpostavljajo družbeno-ekonomske razmere neoliberalnega, postindustrijskega kapitalizma, in sicer na nasilje, ki izhaja iz systemskega vzdrževanja in krepitve dualističnega koncepta subjekta v okviru globalnih digitalnih resničnosti postmoderne. Posledice tovrstnega nasilja se morda najbolj akutno kažejo v skokovitem porastu najrazličnejših anksioznih motenj v zadnjih desetletjih, ki jih stroka pripisuje prav ontološki nezdržljivosti kartezijanskega načela subjekta z aktualnimi družbeno-ekonomskimi razmerami. Razprave s področja teoretične psihologije in filozofije sebstva kot možen primer novim razmeram ustrenejšega modela subjekta izpostavljajo budistično načelo nesebstva. Prav takšno rešitev – torej odmik od diktatov neoliberalnega kapitalizma s ponotranjenjem osnovnih načel zen budizma – v svojem zadnjem romanu preverja Ruth Ozeki.

Glede na vlogo književnosti v kontekstu postmoderne paradigme lahko glavne poudarke romana strnemo takole: fenomen literarnosti je neločljivo povezan z načeli zenbudističnega razumevanja obstoja. Ker ta konceptualno ustrezajo resničnosti, predstavljeni ob obravnavi Baudrillardove misli, ima koncept sebstva, kot ga predvidevajo osnovna načela zen budizma, v okviru globalnih digitaliziranih resničnosti večje možnosti za zagotavljanje bolj produktivnega in izpolnjujočega obstoja posameznikov kot kartezijanski dualistični model. Dejstvo, da književnost kot

medij *a priori* sodeluje pri oblikovanju postmodernih hiperresničnosti, jo vzpostavlja kot idealno sredstvo za širjenje in udejanjanje (zenbudističnih) načel, ki bi glede na svoj nedualistični značaj lahko spodjedla temelje objektivnega nasilja, ki se napaja iz vzdrževanja ontološke dihotomije med subjektom in objektivno resničnostjo.

V širšem, bolj praktičnem smislu bi to lahko pomenilo, da je ključ do manj travmatične izkušnje vsakdana v aktualnih razmerah vzpostavitev komunikacije, ki omogoča ustvarjanje skupnega konteksta. Izkušanje drug(ačn)ih kontekstov namreč *drugost* spremeni v medsebojno povezano *neistost*, ki nakazuje načelno *enost*. Globalni pomen in posledice dogodkov, kot so bili 11. september, cunami na Japonskem in zadnje ameriške volitve, kažejo, da smo sestavni del globalnih procesov. Ponotranjenje in realizacija te povezanosti na osebni in družbeni ravni bi nujno vodila v postopen razkroj obstoječega koncepta drugosti, s tem pa v razumevanje ključnega pomena povezanosti in povezljivosti ter v zavedanje apriorne tvornosti obstoja. In čeprav se morda ta zadnja trditev zdi naivna, opisani scenarij ni le poanta zgodbe Ruth Ozeki, ampak tudi osnovno gonilo raziskav v okviru tistih izrazito postmodernih znanstvenih področij, ki prepoznavajo nujnost novega mapiranja obstoja – od posthumanizma, ekokritike in queerovskih študij do nanotehnologije in kvantne fizike. Kar v ta kontekst prispeva roman Ruth Ozeki, je morda opozorilo, da pravzaprav ni večje potrebe po izumljanju novega modela sebstva in pripadajočega etičnega sistema za aktualne družbeno-zgodovinske razmere, saj že imamo povsem uporaben model ter nabor praks za njegovo ozaveščanje in udejanjanje.

Bibliografija

- Agerholm, H., Half a Million Young People in Japan Barely Leave Their Homes, *Independent*, 25. september 2016; <http://independent.co.uk/news/world/asia/young-people-japan-hikikomori-anxiety-a7329396.html> [12. 7. 2017].
- Balibar, E., Nasilje: idealnost in krutost, v: *Strah pred množicami: politika in filozofija pred Marxom in po njem*, Ljubljana 2004, str. 425–448.
- Baudrillard, J., *Impossible Exchange*, London 2011.
- Baudrillard, J., Simulacra and Simulations, v: *Literary Theory: An Anthology* (ur. Rivkin, J. in dr.), Maiden 2004, str. 365–377.
- Dogen, *Oko in zakladnica Prave postave šobogeno*, Ljubljana 2009.
- Dogen, E., *The Heart of Dogen's Shōbōgenzō*, Albany 2002.
- Dowbiggin, I. R., High Anxieties: The Social Construction of Anxiety Disorders, *The Canadian Journal of Psychiatry* 54/7, 2009, str. 429–436.
- Dumoulin, H., *Zen Buddhism: A History. Volume 2: Japan*, Bloomington 2005.

- Gaskins, R. W., 'Adding Legs to a Snake': A Reanalysis of Motivation and the Pursuit of Happiness from a Zen Buddhist Perspective, *Journal of Educational Psychology* 91/2, 1999, str. 204–215.
- Giles, J., The No-Self Theory: Hume, Buddhism, and Personal Identity, *Philosophy East and West* 43/2, 1993, str. 175–200.
- Hoffman, L. in dr., Toward a Sustainable myth of Self: An Existential Response to the Postmodern Condition, *Journal of Humanistic Psychology* 49/2, 2008, str. 135–173.
- Kaplan, E. A., *Trauma Culture: the Politics of Terror and Loss in Media and Literature*, New Brunswick 2005.
- Krevel, M., Navzočnost v času: *A Tale for the Time Being* in postmoderna paradigma, *Primerjalna književnost* 39, 2, 2016, str. 173–190.
- Milčinski, M., *Mali slovar azijskih filozofij*, Ljubljana 2003.
- Ozeki, R., *A Tale for a Time Being*, New York 2013.
- Suzuki, S., *Zen Mind, Beginner's Mind*, Boston 2011.
- Waycman, J., Technocapitalism Meets Technofeminism: Women and Technology in a Wireless World, *Labour and Industry* 16/3, 2006, str. 7–20.
- Whitaker, R., *Anatomy of an Epidemic: Magic Bullets, Psychiatric Drugs, and the Astonishing Rise of Mental Illness in America*, New York 2010.
- Žižek, S., *Nasilje*, Ljubljana 2007.

Mojca Krevel

Postmoderni Angst in zen budizem v *A Tale for the Time Being* Ruth Ozeki

Ključne besede: *A Tale for the Time Being*, bitje-čas, književnost, objektivno nasilje, Ruth Ozeki, postmoderna, sebstvo, subjektivno nasilje, zen budizem

Članek se giblje v območju objektivnega nasilja, ki legitimizira oziroma so mu inherentne druge oblike nasilja – od psihološkega, ekonomskega in vrstniškega do spolnega in fizičnega. Obravnava ga z vidika frustracij, ki jih sodobnim posameznikom povzroča sprememba družbeno-zgodovinske paradigme, ki jo za zdaj odločilno zaznamujejo interesi in zakonitosti globalnega postindustrijskega kapitalizma. Z analizo resničnosti in subjekta v romanu *A Tale for the Time Being* (2013) japonsko-ameriške pisateljice Ruth Ozeki bom izpostavila in utemeljila nasilne oziroma travmatične vidike aktualnih razmer za posameznike v romanu. Nato bom ovrednotila pisateljičin literarni scenarij možnosti izboljšanja vsakodnevne izkušnje posameznikov s ponotranjenjem osnovnih načel Dogenove šole zen budizma s stališča filozofskih opredelitev subjekta in resničnosti v postmoderni ter aktualnih razmer v globalnih potrošniških družbah digitalne dobe. Namen članka je pokazati, da je avtoričina na videz naivna rešitev eksistencialnih kriz glavnih likov nadvse relevantna, saj osnovne premise zen budizma ustrezajo metafizičnemu ustroju postmoderne. Roman potemtakem omogoča vpogled v konstruktivne vidike fraktalne narave postmodernih subjektov ter v vlogo, ki jo lahko ima književnost pri njihovi realizaciji.

Mojca Krevel

Postmodern Angst and Zen Buddhism in Ruth Ozeki's *A Tale for the Time Being*

Keywords: *A Tale for the Time Being*, time-being, literature, objective violence, postmodernity, self, Ruth Ozeki, subjective violence, Zen Buddhism

The article addresses issues concerning objective, or systemic, violence which legitimizes and conditions other forms of violence – psychological, economic, sexual, physical, etc. These issues are approached from the perspective of frustrations and traumas experienced by individuals as a consequence of the shift of the sociohistorical paradigm, which has so far been principally governed by the mechanisms and interests of global postindustrial capitalism. Through the analysis of the status of reality and subject in *A Tale for the Time Being*, a 2013 novel by Japanese-American author Ruth Ozeki, I first identify the violent and traumatic aspects of contemporary conditions as experienced by the protagonists in the novel. Then, Ozeki's literary scenario for improving quotidian existence of individuals via internalization of Dogen's Zen Buddhist principles is assessed from the perspective of the philosophical definitions of the categories of subject and reality in postmodernity, as well as in relation to the actual conditions in the global consumerist societies of the digital age. The article maintains that Ozeki's solution of the protagonists' existential crises is rather significant since the fundamental premises of Zen Buddhism correspond to the metaphysical structuring of postmodernity. The novel hence illuminates the productive facets of the fractal nature of postmodern individuals, as well as the role literature can play in their concretisation.